

РЕШЕНИЕ

№ 591

гр. с., 11.12.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

**СОФИЙСКИ ОКРЪЖЕН СЪД, V ПЪРВОИНСТАНЦИОНЕН
ГРАЖДАНСКИ СЪСТАВ**, в публично заседание на двадесет и четвърти
ноември през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Ивайло П. Георгиев

при участието на секретаря В.а Ем. Карамихова
като разгледа докладваното от Ивайло П. Георгиев Гражданско дело №
20231800100501 по описа за 2023 година

Производството по делото е по реда на чл. 336 и сл. от ГПК и е образувано по искова молба на Софийска окръжна прокуратура срещу В. М. И..

Ищецът – Софийска окръжна прокуратура – твърди, че ответникът е роден през 2005г. и страда от тежка умствена изостаналост, епилепсия и детска церебрална парализа, обусловили определянето на 100 % трайно намалена работоспособност - пожизнено. Поддържа, че, по данни на родителите на ответника, последният не е в състояние да се самообслужва и да взема самостоятелни решения. В различни периоди от развитието си бил многократно хоспитализиран, но без подобрене в състоянието. Не се ориентира във времето и пространството, не разпознава парите, не може да се грижи за себе си и да защитава интересите си. Трудово и социално дезадаптиран е, което налага постоянното му контролиране и обслужване от страна на неговите родители. Ищецът счита, че по отношение на И. са налице предпоставките на чл. 5 от ЗЛС за поставянето му под пълно запрещение, и отправя такова искане към съда. Представя писмени доказателства. Прави доказателствени искания.

Преписи от исковата молба и от доказателствата са връчени на назначения особен представител на ответника - адв. Д. Н. - на 25.08.2023г. В едномесечния срок по чл. 131 от ГПК не е постъпил отговор.

В открито съдебно заседание пред ОС- с., ищецът се представлява от адв. Малчев, който поддържа исковата молба и счита, че по отношение на В. М. И. са налице предпоставките на чл. 5 от ЗЛС за поставянето му под пълно запрещение, като моли съда да постанови решение в такъв смисъл, с произтичащите от това последици.

В открито съдебно заседание ответникът се явява лично и се

представлява от адв. Н. – особен представител, който първоначално оспорва исковата молба, но впоследствие моли съда да я уважи, като постави под запрещение В. М. И., тъй като, видно от събраните доказателства по делото, са налице са и двата критерия по чл. 5 от ЗЛС. Изразява становище, че ответникът страда от малоумие и не може да се грижи сам за себе си.

Съдът намира, че искът е предявен от лице по чл. 336, ал. 1 от ГПК, поради което е процесуално допустим и следва да бъде разгледан по същество.

След като прецени твърденията на страните и събраните по делото доказателства, съдът намира за установено от фактическа страна следното.

Представени са пет експертни решения на ТЕЛК, последното от които е с № 90026 от 99/28.05.2021г. на ТЕЛК с шифър 2341, с което на В. М. И. е пожизнено определена 100 % загубена работоспособност поради общо заболяване с водеща диагноза „Тежка умствена изостаналост”. Изложени са мотиви, че интелектуално- мнестичната недоразвитост в рамките на тежка умствена изостаналост с недоразвит говор и липсващ контрол на тазовите резервоари обуславят 100% т.н.в. с чужда помощ - пожизнено.

Представени са епикризи и етапна епикриза на В. И., последната от които – от 2021г. Посочената в нея диагноза е „Тежка умствена изостаналост”, а като придружаващи заболявания са отбелязани епилепсия и детска церебрална парализа. Описват се неразбираема реч, несъобразяване с рискови ситуации, неспособност за ориентиране и извършване на елементарни битови дейности, както и за контролиране на тазови резервоари. Направен е извод, че е необходим непрекъснат контрол върху поведението му.

Съдът придоби лични впечатления за психическото и физическото състояние на ответника И. в хода на разпита му по реда на чл. 337, ал. 1 от ГПК. Словесният контакт с него се оказва практически невъзможен. На част от зададените въпроси ответникът не реагира, а на друга част от тях отговаряше неразбираемо или неадекватно.

От приетото по делото заключение на в.л. д-р Ц. П. по допуснатата съдебно- психиатрична експертиза се установява, че освидетелстваното лице не може да разбира елементарни команди, а речта му е неразвита, като борави с 20 елементарни думи, служи си с жестове и не разбира смисъла на по-сложни въпроси. Контактен е, но не е в състояние да се грижи за себе си и е изцяло зависим от грижите на трето лице. Не разбира интересите си и не може да се грижи за своите работи. Интелектуалните и паметовите му способности са много ниски. Не разбира прости команди. Не се справя с елементарни невербални задачи. Напълно некритичен, неориентиран за време и за собствена личност. Не регулира тазови резервоари. Не разбира свойството и значението на извършеното и не може да ръководи постъпките си. Не може да взема самостоятелни решения, нито да се грижи сам за своите работи и да защитава интересите си. Ограничено приспособим само в тясна семейна среда с близък, който да се грижи за него. Не може да функционира самостоятелно в обществото. Липсва абстрактно мислене и възможност за елементарен синтез. Направено е заключение, че В. М. И. страда от тежка умствена изостаналост и значително нарушение на поведението, изискващо грижи и лечение, което представлява слабоумие по смисъла на чл. 5 от ЗЛС, като освен това проявява симптоматична епилепсия и епилептични синдроми

с обикновени парциални припадъци, както и детска церебрална парализа. В обобщение вещото лице е посочило, че поради заболяването си ответникът не може да възприема правилно факти от обективната действителност и не може да дава достоверни обяснения за тях; не може да разбира свойството и значението на извършеното и не може да ръководи постъпките си, вземайки самостоятелни решения, нито може да защитава интересите си и да се грижи сам за своите работи.

В проведеното открито съдебно заседание по делото вещото лице поддържа заключението си.

В открито съдебно заседание е разпитан свидетелят М. И. Ч. – баща на ответника, който заявява, че ответникът не може да бъде оставян без надзор въкъщи. Ако един от родителите му ходи на работа, трябва другият да го гледа. Прави пакости. Не може да си готви. Не може да се облича. Ако се облече, ще се облече на обратно. Ако познава някого, го хваща за ръка и тръгва с него. Нищо не може да прави сам. Не може да бъде оставен сам. Не познава букви и цифри.

Разпитана е и свидетелката В. К. П. – майка на ответника, която заявява, че ответникът не може да говори. Знае няколко думи („мама“, „баба“, „тате“, „да“, „не“), но не може да формира изречения. Не може да се обгрижва сам. Не може да чете и да пише. Не може нищо да прави самостоятелно. Проявява склонност към опасни предмети - тесли, чукове. Играе с играчки, но всичко му омръзва бързо. Рядко се заглежда в нещо.

При така установената фактическа обстановка, съдът намира от правна страна следното:

Поставянето под запрещение е акт, с който по установен ред и въз основа на регламентирани в закона основания се ограничава или отнема дееспособността на физическо лице, като по този начин съществено се засяга неговата правна сфера.

Предпоставка за постановяване на такъв акт е наличие на сериозно интелектуално или психическо заболяване, което пречатства лицето да се грижи за себе си и за своите работи. Това означава, че, само по себе си, заболяването не прави болния недееспособен, нито е достатъчно да обуслови поставянето му под запрещение. Такива последици е в състояние да предизвика единствено кумулативното наличие на болестно състояние, съчетано с невъзможността на заболялото лице да се грижи за своите работи, т.е. да извършва релевантните дейности за поддържане на собственото си съществуване и за защита на своите законни права и интереси.

Тези принципни положения са нормативно закрепени в разпоредбите на чл. 5, ал. 1 и ал. 2 от ЗЛС, съгласно които непълнолетните и пълнолетните лица, които поради слабоумие или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни, а онези пълнолетни лица с такива страдания, чието състояние не е толкова тежко, се поставят под ограничено запрещение. Препращащата норма на чл. 5 ал. 3 от ЗЛС сочи, че по отношение на правните действия на първата група лица се прилага чл. 3 ал. 2 от ЗЛС, а за правните действия на лицата от втората група се прилага чл. 4 ал. 2 от ЗЛС, т.е. статусът на лицата, поставени под пълно и ограничено запрещение, е приравнен съответно на този на малолетните и на непълнолетните лица.

При това следва да се имат предвид и мотивите към Решение № 12 на

Конституционния съд на Република България от 17.07.2014г. по конституционно дело № 10/2014г., съгласно които, цитираните по-горе разпоредби „...трябва да бъдат тълкувани стеснително и единствено по начин, който изпълнява конституционното изискване да се даде засилена защита на правата на хората с психически увреждания. Такава защита ще е налице, когато неизбежните ограничения, свързани със запрещението, не водят до неоправдано посегателство върху основни конституционни права на тези лица. Това налага недееспособността по чл. 5 ЗЛС да бъде разбрана като състояние, което единствено трябва да осигури недопускането на такива правни действия, които могат да накърнят интересите на поставения под запрещение или на трети лица, или на обществото“.

Това тълкуване е в съответствие с основния международноправен акт, регламентиращ същата материя, а именно - Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 26.01.2012 г. (ДВ, бр. 12 от 10.02.2012 г.) и в сила от 21.04.2012 г. С разпоредбите на чл. 12, ал. 1 и 2 от нея е установена равнопоставеност като правни субекти на хората с увреждания, притежаващи пълна правоспособност и дееспособност наравно с всички останали хора във всички сфери на живота. Следващата алинея регламентира необходимостта от осигуряване на достъп на хората с увреждания до подкрепа за самостоятелно упражняване на техните права, а, според ал. 4, мерките, ограничаващи самостоятелното упражняване на права от хората с увреждания, следва да са пропорционални и пригодени към състоянието на лицето, както и да се прилагат за възможно най-кратък срок и да подлежат на редовен преглед от страна на компетентен, независим и безпристрастен орган или съдебна инстанция.

С оглед гореизложеното, съдът намира, че основен принцип при третиране на правното положение на хората с увреждания е запазване на тяхната дееспособност в максимална степен, а нейното ограничаване или отнемане следва да се допуска само тогава, когато това се налага за защита на техните интереси или тези на трети лица и на обществото.

В конкретния случай съдът намира, че такава необходимост е налице, тъй като от събраните по делото доказателства се установява, че здравословното състояние на В. И. е тежко. В наличните медицински документи е отразено, че същият страда от тежка умствена изостаналост, епилепсия и детска церебрална парализа. Тежкото засягане на здравето на ответника – до степен на практически невъзможен словесен контакт с него – беше констатирано от съдебния състав в хода на личния му разпит по чл. 337, ал. 1 от ГПК, тъй като в проведеното открито съдебно заседание ответникът не отговаряше на зададените му въпроси, или отговаряше напълно неадекватно. При тези данни следва да се приеме, че е изпълнено изискването на първия от двата кумулативно приложими критерия (медицинския) за поставяне на ответника под запрещение.

Налице е и условието по втория критерий (юридическия), тъй като видът и степента на заболяването на И. са такива, че го лишават от възможността да се грижи пълноценно за себе си. На практика ответникът не осъзнава адекватно заобикалящата го среда и не може да контактува пълноценно с други лица. В същия смисъл са и мотивите към последното ЕР на ТЕЛК, в които е изразено становище, че интелектуално-мнестичната недоразвитост в рамките на тежка умствена изостаналост с недоразвит говор и липсващ контрол на тазовите резервоари обуславят 100% т.н.в. с чужда

помощ – пожизнено. Всичко това налага извод, че той не би могъл да изразява правно валидна воля, да преценява последиците от постъпките си и да ги ръководи целенасочено и разумно. Така той не може да взема адекватни решения за защита на своя живот, здраве и интереси. В същия смисъл е и категоричното заключение на в.л. П., според което ответникът не разбира свойството и значението на извършеното и не може да ръководи постъпките си; не може да взема самостоятелни решения, както и да се грижи сам за своите работи и да защитава интересите си. Не може да възприема правилно факти от обективната действителност и не може да дава достоверни обяснения за тях; не може да разбира свойството и значението на извършеното и не може да ръководи постъпките си, вземайки самостоятелни решения, нито може да защитава интересите си и да се грижи сам за своите работи.

На последно място, допълнителна насока за преценка може да бъде извлечена от мотивите на цитираното по-горе решение на Конституционния съд на Република България, а именно, че *„произнасянето на съда на практика включва не само оценка на тежестта на психическото увреждане, но и прогноза за неговата продължителност във времето“*. В конкретния случай няма данни за възможно подобряване на състоянието на ответника. Точно обратното: видно от медицинските документи и от заключението по СМЕ, първоначално е било преценено, че мнестичната му недоразвитост е лека, но впоследствие диагнозата е променена на „тежка умствена изостаналост“. Съответно, първите експертни решения на ТЕЛК са определяли неработоспособността му за периоди от 2 и 3 години, докато заключението на хронологически последното ЕР на ТЕЛК за максимален процент неработоспособност е пожизнено, което означава, че от медицинска гледна точка не се очаква подобрене.

С оглед гореизложеното, съдът намира, че здравословното състояние на В. М. И. е увредено до степен, в която той е неспособен да се справя сам със своите работи, като няма изгледи за промяна в положителна посока. Поради това той следва да бъде поставен под запрещение.

За да определи вида на запрещението, съдът взе предвид, че съгласно чл. 51, ал. 3 от Конституцията на Република България, *„...лицата с физически и психически увреждания се намират под особена закрила на държавата и обществото“*, като тази закрила включва механизми за предпазването им от извършване на правни действия, с които те биха могли да увредят собствените си интереси. Поставянето под запрещение, макар и накърняващо техните права, е един такъв механизъм, тъй като, от една страна, той гарантира, че те ще бъдат ограничени в извършването на правни действия, с които биха могли да навредят на самите себе си, а, от друга страна, той гарантира сигурността на гражданския оборот и охранява правата на третите лица и обществото като цяло, които също биха били засегнати от правните действия на лица с увреждания.

Според настоящия съдебен състав, в конкретния случай тази цел не би била постигната чрез поставяне на ответника под ограничено запрещение, тъй като при този вид запрещение той би следвало да извършва правните действия лично, макар и с попечителско съгласие (арг. от чл. 5, ал. 3, вр. чл. 4, ал. 2 от ЗЛС). Предпоставка за това, обаче, е формиране и изразяване на адекватна собствена воля, каквато способност ответникът не демонстрира дори в минимална степен. Поради това и въз основа на събраните по делото

доказателства съдът намира, че, за постигане на целта на закона, И. следва да бъде поставен под пълно запрещение.

След влизане на решението в сила, препис от него следва да бъде изпратен на органа по настойничество и попечителство при община Б. на основание чл. 338, ал. 3 от ГПК - за учредяване на настойничество съобразно разпоредбата на чл. 153, ал. 1, изречение второ от СК.

Така мотивиран, съдът

РЕШИ:

ПОСТАВЯ ПОД ПЪЛНО ЗАПРЕЩЕНИЕ В. М. И. с ЕГН *****
и постоянен адрес с. В., ул. „Г.“ № 33.

Решението може да се обжалва пред Софийския апелативен съд в двуседмичен срок от връчване на препис от него.

След влизане на решението в сила, заверен препис от същото да се изпрати на органа по настойничество и попечителство при община Б., за учредяване на настойничество.

Съдия при Софийски окръжен съд: _____